

§ 280

Dnr KS 2020/01014-7.3.3

Beslut - Svar på motion från (L) om uppförande av staty över Anders Yngve Pers

Beslut

Förslag till kommunfullmäktige:

1. Motionen bifalls.
2. Motionens intentioner hanteras vidare inom ramen för Kulturnämndens arbete och enligt gällande styrdokument för konst "Handlingsplanen för offentlig konst". Arbetet ska ske i samråd med initiativtagaren Nathan Shachar samt Anders Yngve Pers levande barn.

Reservation

Elisabeth Unell (M), Anna Hård af Segerstad (M), Marcus Jacobson (M), Samuel Stendgård (KD) och Emil Thessén (-) reserverar sig mot beslutet till förmån för Elisabeth Unells (M) med fleras förslag enligt följande:

"Det är ett bra att uppmärksamma en betydelsefull västeråsare. Det saknas dock vissa uppgifter i svaret på motionen. Den tilläggsattsats som också föreslås är märklig. Ärendet behöver därför återremitteras för att kompletteras. En staty kan vara kostsam, därför behöver förslaget kompletteras med en finansiering. I ekonomiska konsekvenser sägs att det inte rymms inom kulturnämndens ordinarie budget. Det beskrivs inte något om det kan rymmas inom ramen för offentlig utsmyckning eller kulturfonden. Motionären beskriver också att kommunfullmäktige ska anslå medel och när motionen bifalls behöver kommunfullmäktige ha kunskap och besluta om finansiering. I tilläggsattsatsen skrivs att det ska ske i samråd med bland annat initiativtagare vilket inte är med i motionen. När staden namnger eller upprättar något efter betydelsefulla västeråsare är det självklart att det ska ske så att efterlevande godkänner förslaget och behöver därför inte vara en särskild attsats."

Ärendebeskrivning

Jesper Brandberg (L) inkom med en motion 2020-07-08 om att uppföra en staty över Anders Yngve Pers (1902-1985). I motionen framgår att en ledartext i Dagens Nyheter 6 juli 2020 tar upp det faktum att Västerås saknar en staty över Anders Yngve Pers (1902-1985) som var en liberal förtroendevald och tidningsutgivare. Anders Yngve Pers arbetade under andra världskriget med att motarbeta eftergiftspolitiken och anpassningen till Nazityskland. Pers insatser finns historiskt väldokumenterade.

Kommunstyrelsen har remitterat motionen till kulturnämnden med önskan om svar senast 2020-12-31.

Ett beslut togs i kulturnämnden den 17 december 2020 där de hänvisar till att samtliga initiativ till konstprojekt, oavsett upprinnelse och finansiering, alltid

ska hanteras i enlighet med handlingsplan för offentlig konst och med beaktande av dess kriterier och utgångspunkter.

Stadsledningskontoret har till kommunstyrelsen lämnat följande förslag till beslut:

Förslag till kommunfullmäktige:

1. Motionen bifalls.
2. Motionens intentioner hanteras vidare inom ramen för Kulturnämndens arbete och enligt gällande styrdokument för konst ”Handlingsplanen för offentlig konst”. Arbetet ska ske i samråd med initiativtagaren Nathan Shachar samt Anders Yngve Pers levande barn.

Yrkanden

Elisabeth Unell (M), Samuel Stengård (KD) och Emil Thessén (-) yrkar att ärendet ska återremitteras för att kompletteras.

Anna Lundberg (L) yrkar att ärendet ska avgöras idag och bifall till stadsledningskontorets förslag.

Proposition

Ordföranden finner inledningsvis att det finns två förslag till beslut avseende återremiss, dels att ärende ska återremitteras från Elisabeth Unell (M) med flera, dels att ärendet ska avgöras idag. från Anna Lundberg (L).

Ordföranden föreslår en propositionsordning där de två förslagen ställs mot varandra. Kommunstyrelsen godkänner föreslagen propositionsordning varvid den genomförs. Ordföranden finner att kommunstyrelsen beslutar att ärendet ska avgöras idag.

Ordföranden finner därefter att det endast finns ett förslag avseende stadsledningskontorets förslag och att kommunstyrelsen därmed beslutar i enlighet med detta.

Kopia till

Kulturnämnden

Kommunstyrelsen
Camilla Goliath
Epost: camilla.goliath@vasteras.se

Kopia till
Kulturnämnden

Kommunstyrelsen

Tjänsteutlåtande – Svar på motion från (L) om uppförande av staty över Anders Yngve Pers

Förslag till beslut

Förslag till kommunfullmäktige:

1. Motionen bifalls.
2. Motionens intentioner hanteras vidare inom ramen för Kulturnämndens arbete och enligt gällande styrdokument för konst "Handlingsplanen för offentlig konst". Arbetet ska ske i samråd med initiativtagaren Nathan Shachar samt Anders Yngve Pers levande barn.

Ärendebeskrivning

Jesper Brandberg (L) inkom med en motion 2020-07-08 om att uppföra en staty över Anders Yngve Pers (1902-1985). I motionen framgår att en ledartext i Dagens Nyheter 6 juli 2020 tar upp det faktum att Västerås saknar en staty över Anders Yngve Pers (1902-1985) som var en liberal förtroendevald och tidningsutgivare. Anders Yngve Pers arbetade under andra världskriget med att motarbeta eftergiftspolitiken och anpassningen till Nazityskland. Pers insatser finns historiskt väldokumenterade.

Kommunstyrelsen har remitterat motionen till kulturnämnden med önskan om svar senast 2020-12-31.

Ett beslut togs i kulturnämnden den 17 december 2020 där de hänvisar till att samtliga initiativ till konstprojekt, oavsett upprinnelse och finansiering, alltid ska hanteras i enlighet med handlingsplan för offentlig konst och med beaktande av dess kriterier och utgångspunkter.

Stadsledningskontoret har till kommunstyrelsen lämnat följande förslag till beslut:

Förslag till kommunfullmäktige:

1. Motionen bifalls.
2. Motionens intentioner hanteras vidare inom ramen för Kulturnämndens arbete och enligt gällande styrdokument för konst "Handlingsplanen för offentlig konst". Arbetet ska ske i samråd med initiativtagaren Nathan Shachar samt Anders Yngve Pers levande barn.

Beslutsmotivering

Kulturnämnden är den nämnd som ansvar för konstnärlig gestaltning av kommunens byggnader samt offentliga miljöer. Till stöd för arbetet har kulturnämnden antagit en handlingsplan för offentlig konst. Handlingsplanen ska skapa förutsättningar för att arbeta systematiskt och konsekvent med den offentliga konsten i Västerås stad samt ge underlag för beslutshandlingen av nya offentliga konstverk. Initiativ till nya konstverk kan komma från kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen, från andra förvaltningar eller organ inom kommunen, men också från allmänheten.

Stadsledningskontoret föreslår att motionen beviljas och att motionens intentioner tas om hand inom ramen för kulturnämndens arbete och enligt det gällande styrdokumentet "Handlingsplanen för offentlig konst".

Juridisk bedömning

Kommunstyrelsen är behörig att fatta beslutet i enlighet med kommunstyrelsens reglemente och kommunallagen.

Ekonomisk bedömning

Finansiering kan inte ske genom kulturnämndens ordinarie budgetram. Efter tydligare precisering kring verkets läge och utformning kan kostnaden fastställas. Därefter kan finansiering av åtgärden klarläggas.

Hållbar utveckling

Perspektivet ej relevant med anledning av ärendets karaktär och innehåll.

Helene Öhrling
Stadsdirektör

Christin Tjärnheden
Direktör strategisk
samhällsutveckling

§ 212

Dnr KUN 2020/00339-1.7.1

Beslut- Remiss, Motion från (L) om uppförande av staty över Anders Yngve Pers

Beslut

Nämnden antar Kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen yttrande daterat 2020-11-24 som sitt eget och överlämnar det till kommunstyrelsen.

Ärendebeskrivning

Liberalerna har lämnat en motion med förslag att hedra Anders Yngve Pers, med bakgrund av hans gärningar som publicist i relation till Sveriges eftergiftspolitik under andra världskriget. Motionen yrkar att medel avsätts för ändamålet.

Förvaltningen lämnar följande förslag till beslut:

Nämnden antar Kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen yttrande daterat 2020-11-24 som sitt eget och överlämnar det till kommunstyrelsen.

Yrkanden

Jacob Axelsson (L) yrkar bifall till förvaltningen förslag till beslut.

Proposition

Ordföranden finner att det finns ett förslag till beslut och att nämnden beslutar enligt det.

Kopia till

Kommunstyrelsen

Kultur-, idrott- och fritidsförvaltningen
Lina Ahtola
Epost: lina.ahtola@vasteras.se

Kopia till
Kommunstyrelsen

Kulturnämnden

Tjänsteutlåtande - Remiss - Motion från (L) om uppförande av staty över Anders Yngve Pers

Förslag till beslut

Nämnden antar Kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningens yttrande daterat 2020-11-24 som sitt eget och överlämnar det till kommunstyrelsen.

Ärendebeskrivning

Liberalerna har lämnat en motion med förslag att hedra Anders Yngve Pers, med bakgrund av hans gärningar som publicist i relation till Sveriges eftergiftspolitik under andra världskriget. Motionen yrkar att medel avsätts för ändamålet.

Förvaltningen lämnar följande förslag till beslut:

Nämnden antar Kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningens yttrande daterat 2020-11-24 som sitt eget och överlämnar det till kommunstyrelsen.

Beslutsmotivering

Kulturnämnden är den nämnd som ansvar för Konstnärlig gestaltning av kommunens byggnader samt offentliga miljöer. Till stöd för arbetet har Kulturnämnden antagit en handlingsplan för offentlig konst.

Handlingsplanen ska skapa förutsättningar för att arbeta systematiskt och konsekvent med den offentliga konsten i Västerås stad samt ge underlag för beslutshandlingen av nya offentliga konstverk. Initiativ till nya konstverk kan komma från kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen, från andra förvaltningar eller organ inom kommunen, men också från allmänheten.

Kulturnämnden ser i grunden positivt på donationer och anslag som kompletterar de investeringsmedel som sedan 2019 avsätts för offentlig konst. Kulturnämndens hållning är att ett initiativ till konstprojekt, oavsett upprinnelse och finansiering, alltid ska hanteras i enlighet med handlingsplan för offentlig konst och med beaktande av dess kriterier och utgångspunkter.

Kultur-, idrott- och fritidsförvaltningen
Niclas Lindberg
Lina Ahtola
Epost: niclas.lindberg@vasteras.se
Epost: lina.ahtola@vasteras.se

Kommunstyrelsen

Yttrande Remiss - Motion från (L) om uppförande av staty över Anders Yngve Pers

Inledningsvis kan konstateras att Kulturnämnden i grunden ser positivt på initiativ, donationer och anslag som kompletterar den offentliga konsten och de investeringsmedel som sedan 2019 avsätts för offentlig konst.

Detta utifrån att Kulturnämnden är den nämnd som ansvar för konstnärlig gestaltning av kommunens byggnader samt offentliga miljöer och har uppdraget att realisera stadens ambitioner med den offentliga konsten inom de ramar kommunfullmäktige beslutar.

Till stöd för sitt arbete har Kulturnämnden antagit en handlingsplan för offentlig konst som beskriver hur Kulturnämnden arbetar för att fullgöra sitt uppdrag. I handlingsplanen anger Kulturnämnden att man har som utgångspunkt att den offentliga konsten i staden ska:

- spegla olika konstuttryck
- vara väl lämpad till en stadsdel, mark, plats eller byggnad
- ha en variation och mångfald i material, uttryck och utförande
- spegla utvecklingen i den samtida konsten
- tillföra upplevelsen av stadsrummet nya värden

Ett viktigt planeringsverktyg för att avgöra vilka platser som ska förses med ny offentlig konst är den så kallade prioritetsplanen. Inför ett beslut i Kulturnämnden om planen bereds frågan i en arbetsgrupp för offentlig konst. I arbetsgruppen ingår representanter för KIFF, TFF och SBF. Västerås konstmuseum är sammankallande. Syftet är att ta fram ett underlag för att prioritera vilka platser som bör göras aktuella för ny offentlig konst.

När platser aktuella för ny offentlig konst tas fram beaktas följande:

- *Nybyggnadsområden* med utgångspunkt i översiktsplaner och kommande detaljplaner beaktas.
- *Mångfaldsperspektiv*
Spridning, såväl geografisk som social spridning samt social hållbarhet beaktas.
- *Tillgänglighetsperspektiv*
Tillgänglighet såsom placering på allmän plats med stor genomströmning beaktas.
- *Mervärdeperspektiv*

Platser där olika intressen sammanfaller som till exempel generationsöverskridande mötesplatser beaktas.

- *Fokus skola*
Skolor och miljöer i anslutning till skola beaktas i linje med kraftsamlingen Skola först, och mot bakgrund av Västerås omfattande investeringar i om- och nybyggnation av skolor de närmaste åren. Fokus skola beaktar särskilt ett barnperspektiv.

I prioriteringsplanen ska också tas med bedömning av vilka platser som är aktuella för de donationer, initiativ och uppdrag nämnden fått, t ex från kommunfullmäktige. För varje enskilt konstprojekt i prioriteringsplanen antar Kulturnämnden ett konstprogram. Konstprogrammet är ett övergripande dokument som bland annat beskriver bakgrund och utgångspunkter, förutsättningar, plats, inriktning, förvärvstyp, tidplan och budget för projektet. När kulturnämnden tagit ett beslut om genomförande formeras en projektgrupp.

Projektgruppens uppgifter

- tar fram kriterier för projektet
- tar fram förslag på konstnärer
- tar in synpunkter från andra berörda
- bedömer skisser och lägger fram förslag till kulturnämnden
- leder genomförandet av projektet

I projektgruppen engageras externa sakkunniga, exempelvis konstnärer. Inför inköp av konstverk kan även representanter för andra verksamheter som direkt berörs av konstprojektet bjudas in till projektgruppen. Detta kan vara företag, bostadsrättsföreningar eller andra organisationer som kan ha ett intresse av att ett konstverk placeras på en plats. Det är möjligt att involvera olika intressegrupper såsom boende, elever, byggherrar m fl i processen.

Den vidare arbetsgången för ett offentligt konstprojekt ser i typfallet följande:

1. Projektgruppen tar, utifrån konstprogrammet, fram förslag på konstnärer
2. Kulturnämnden beslutar vilka konstnärer som ska delta
3. Konstnärerna tar fram skissförslag på hur man avser fullfölja uppdraget
4. Projektgruppen bedömer skisserna och tar fram ett förslag till Kulturnämnden
5. Kulturnämnden beslutar om vilket förslag som ska genomföras

Motion om uppförande av staty över Anders Yngve Pers (1902-1985)

I en ledartext i Dagens Nyheter 6 juli 2020 tar författaren och journalisten Nathan Shachar upp det faktum att Västerås saknar staty över Anders Yngve Pers (1902-1985). Anders Yngve Pers var, liksom sin far, liberal förtroendevald och tidningsutgivare. Under andra världskriget gjorde Pers, enligt Nathan Shachar, mer än någon annan svensk publicist, Torgny Segerstedt inräknad, för att motarbeta eftergiftspolitiken och anpassningen till Nazityskland. Pers insatser härvidlag är historiskt väldokumenterade.

Nathan Shachar tycker att det är märkligt att Västerås som stad inte hedrar minnet av denna framstående medborgare. Jag instämmer härvidlag. Även om far och son Pers råkar vara partikollegor till mig så sträcker sig deras gärning för humanism, demokrati och frihet långt utöver daglig svensk partipolitik. Att vårda hågkomsten av detta borde vara av allmänt intresse.

I dessa dagar diskuteras lämpligheten kring olika befintliga historiska statyer. Själv finner jag det olämpligt att det INTE finns en staty i Västerås över Anders Yngve Pers. Därför yrkar jag:

... **Att** kommunfullmäktige beslutar uppföra en staty över Anders Yngve Pers (1902-1985) samt att kommunfullmäktige anslår medel därtill. Jag yrkar också att fullmäktige beslutar att staden särskilt inbjuder sonen Anders Harald Pers, samt Nathan Shachar, att hedra invigningen av statyn med sin närvaro.

(Som bilaga till motionen biläggs den aktuella artikeln från Dagens Nyheter 6/7 2020)

Västerås 2020-07-08

Jesper Brandberg

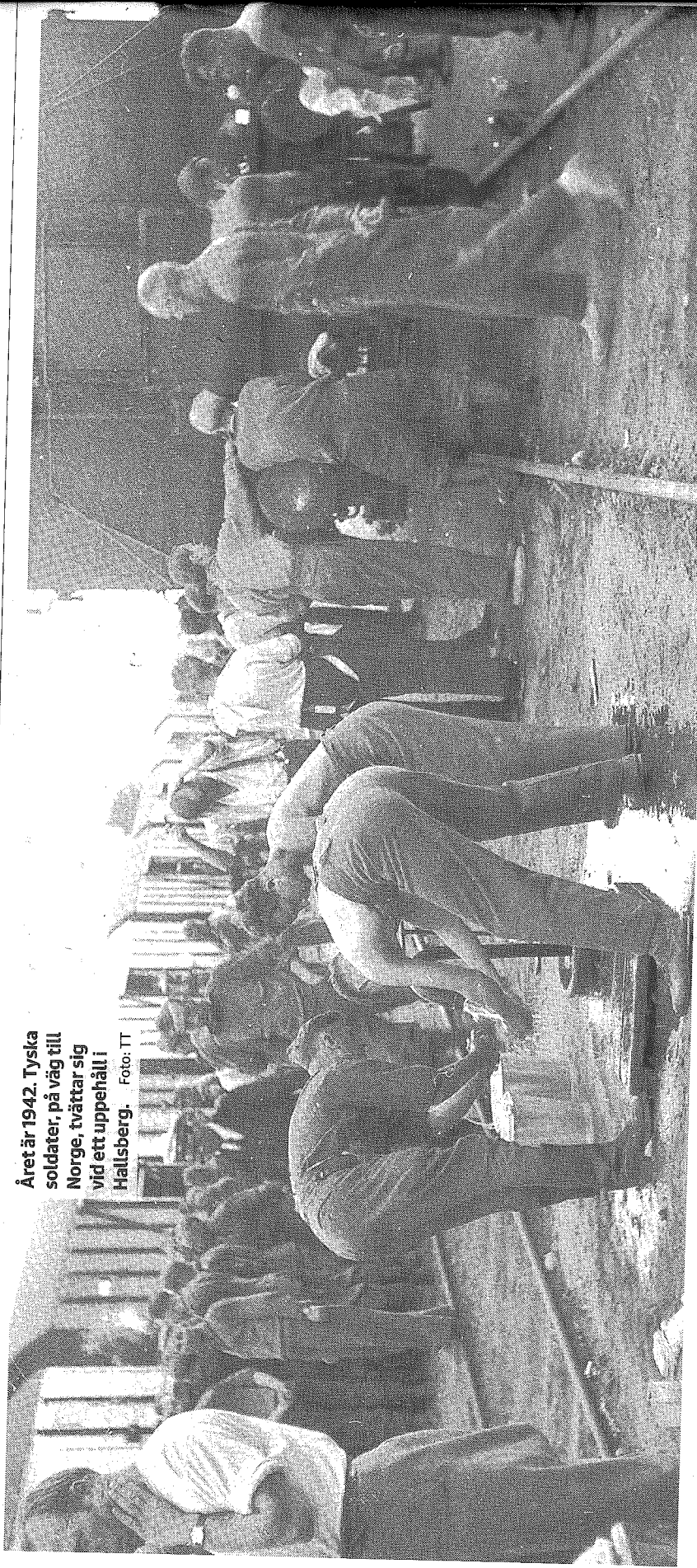
Kommunalråd och gruppledare (L)

Kolumnen.

Ledarskribenter: Erik Helmersson, Gunnar Jonsson, Martin Liby Troein, Lisa Magnusson, Susanne Nyström, Barbro Hedvall (vik), Sofia Nerbrand (vik), Elsa Kugelberg (vik)

MÅNDAG 6 JULI 2020 • DAGENS NYHETER

Året är 1942. Tyska soldater, på väg till Norge, tvättar sig vid ett uppehåll i Hallsberg. Foto: TT

När antinazisterna försvarade Sveriges heder under andra världskriget

Eftergifter till Hitlers Tyskland tillät Sverige att hålla sig utanför andra världskriget. Men det fanns modiga röster som protesterade.

Lveckan för 80 år sedan fattade den svenska samlingsregeringen ett beslut man skämdes så över att man försökte döja det: Det nazistiska Tyskland, som ockuperade Norge sedan ett par månader, fick lov att försä soldater genom Sverige. Riksdagen informerades inte, ej heller allmänheten. Därmed bröts ett högtidligt löfte från statsminister Per Albin Hansson samma vår.

Det första spåret i spalterna av den så kallade "permittenttrafiken" var en ledare i det antinazistiska veckobladet Nordens Frihet den 4 juli 1940. Tidningen menade att neutralitetspolitiken nu övergivits: "Lönar det sig längre att neka faktum? Tiotusentals svenskar torde i skrivande stund veta, att om några timmar de tyska transporttågen skola börja rulla fram och tillbaka över svenskt område mellan det ockuperade landet i väster och det stora krigförande landet i söder."

Raderna, författade av Nils Ahnlund, farfar till undertecknad, tvingade regeringen att lägga korten på bordet och medge vilken spektakulär – och i många ögon oförlätlig – eftergift som gjorts. Det var ett tidstecken att en så stor nyhet först dök upp i ett nystartat veckoblad och inte med tumsflocka rubriker i de stora dagsmedierna.

Huvudstadsredaktionerna hade förstås reda på vad som var på färde, men de var hårt påpassade av regeringen, som kände Berlins hand på strupen. Tidningarna hade just börjat öva in den självcensur som skulle komplettera den direkta censuren, beslagen och polisförhören. Eftergiftspolitikens intensitet varierade med krigslyckan, och avtog sakta efter de stora tyska nederlagen i Stalingrad och el-Alamein. I oktober 1943, då de danska judarna hade ett par dygn på sig att komma över sundet, medverkade Sverige med den åran.

Ingen av de kända och okända

svenskar som engagerade sig i Nordens Frihet och Tisdagsklubben, de ledande antinazistiska aktionsgrupperna, gjorde sig några illusioner om sitt öde ifall tyskarna kom. De var redo att gå under jorden med kort varsel. Familjen Bonnier, som stött på dödslistorna vad de än gjort, fick då och senare kritik för DN:s väl regeringsstroga agerande, och för chefernas sviktande stöd åt tidningens mest lysande, orädda och framsynta skribent, Johannes Wickman.

Men, som Torä Byström visar i sin spännande bok "Nordens Frihet – Samfundet, tidningen, kretsen", så spelade Bonniers i skymundan en långt mer aktiv roll än vad som var möjligt i DN. En av förläggarbröderna, Kaj Bonnier, var eldsjäl i Nordens Frihet och förlaget, via annonser i dess tidning, höll projektet under armarna ekonomiskt.

Och Bonniers gjorde mer än så. Då det såg som mörkast ut, våren 1941, gav förlaget ut det största och märkligaste av alla antinazistiska konstverk, Eyvind Johnsons roman om Krilon, fastighetsagenten som vägrar svika sina ideal i en omgivning alltmer förpestad av Stalins och Hitlers idéer och fasoner. Då romanens första del avslutades var de bågge dödsrikena fortfarande allierade, och bara blågöda optimister inbillade sig att Sverige skulle lyckas navigera helskinat mellan dem.

Två till tjocka böcker om Krilon och hans krets kom ut under kriget. De är en vild och hämingslös fantasi, men berättelsen bär spår av författarens passionerade engagemang i Nordens Frihet, och av de iakttagelser han gjort av människor som sätts på prov. I tredje delen gästspelar verklighetens antinazister i romanen, det är författarens eloge till kumpanerna i Nordens Frihet.

Det är lätt att raljera över regeringens ärelösa ackorderande. Dess belägenhet var omöjlig. I kabinetssekreteraren

Ingen av de som engagerade sig i Nordens Frihet och Tisdagsklubben gjorde sig några illusioner om sitt öde ifall tyskar-na kom.

Erik Bohemans minnen kan vi följa dramatiken. Eftergifter till Tyskland möttes av repressalier från USA och England och hot om veteblockader. Att hålla svälten från dörren och kriget från landet lyckades till slut – att göra det med hedern i behåll var uteslutet.

När det hela var över återvände antinazisterna till vardagen. Många av dem var skribenter till trycket, men ingen gjorde någon affär av vad de utträtt, ingen skyltade med sitt mod i skrift. Som helt ung hade jag turen att lära känna en av dessa självutplånande hjältar.

Anders Yngve Pers var chefredaktör och ägare till Västanlands Läns Tidning. Den okonstlat vänlige lille herrn nämnde aldrig sina stordåd under kriget, då han och hans far gjorde mer än någon annan svensk publicist, Torgny Segerstedt inräknad, för att sabotera och kringgå regeringens politik. Som enda tidning gick VLT med på att trycka den förbjudna Nyheter från Storbritannien, ett veckoblad som 1944 gick ut i 300 000 exemplar i veckan. Tryckeriets fönster spikades för och barrikerades med sandsäckar.

Ett motiv i Krilon är skillnaden mellan dem som vill göra rätt och dem som vill synas göra rätt. Det är slående hur lite som är känt och hur sällan det refereras till de många som gjorde sin plikt under kriget – som om Torgny Segerstedt stött ensam. Efter kriget stod svenska makthavare och tryckare ofta i kö för att visa sig rättfärdiga, och i sin iver att synas snubblade de ofta och hyllade tyranner i stället för befriare.

Denna storstådiga internationalism med alla dess fadäser och riskfria utspel försiggick i en annan värld än den där Krilon och Pers vågade allt för att inte solka ned sina samveten. Jag hör sägas att det inte står någon staty över herrarna Pers i deras hemstad. Om det stämmer så säger det en hel del – inte om Västerås utan om Sverige.

Nathan Shachar
DN:s korrespondent

Nathan Shachar är DN:s korrespondent i Jerusalem, författare och fristående kolumnist på ledarsidan.